

De kwestie Vrederust

ISBN 978-94-92133-02-1
Alle rechten voorbehouden
© Paul Kroes 2014

Eerste druk oktober 2014
Tweede druk november 2014
Derde druk maart 2016

Paul Kroes

De kwestie Vrederust

De huisuitzetting van de familie Kroes
op 3 februari 1955 in Amsterdam-Sloten

STICHTING DE DRIEHOEK
A M S T E R D A M

‘Kalmte en Kats zal je redden’

Cornelia Hoogeboom

Inhoud

Proloog	9
1 Onheilstijding in Eemnes	11
2 De Schuilhoeve	17
3 Trek naar het westen	21
4 De Schuilhoeve	27
5 De ontmoeting	31
6 De Schuilhoeve	39
7 De Tweede Wereldoorlog (1)	43
8 De Schuilhoeve	49
9 De Tweede Wereldoorlog (2)	53
10 De Schuilhoeve	61
11 Weg uit Eemnes	65
12 De Schuilhoeve	71
13 Gelukkig op Vrederust	75
14 De Schuilhoeve	83
15 Slokop Amsterdam	87
16 De Schuilhoeve	93
17 De escalatie	97
18 De Schuilhoeve	101
19 Waar naartoe?	107
20 De Schuilhoeve	115
21 Een geldfontein	119
22 De Schuilhoeve	123
23 Een nieuwe start in Amsterdam	127
24 De Schuilhoeve	131
25 De dijkwoning	137
26 De Schuilhoeve	149
27 Willy	155
28 De Schuilhoeve	161
29 Nummer zeven	165
30 De Schuilhoeve	169
31 De wet van Murphy	173
32 De Schuilhoeve	179
33 Rustig vaarwater?	185
34 De Schuilhoeve	191
35 De Schuilhoeve (slot)	201
Afscheid vader bij zijn pensioen, Wibauthuis, Amsterdam	207
Verantwoording	215
Literatuur	217
Dankwoord	221

Proloog

Op straat tussen het huisraad, staat Cornelia met haar man en hun zes kinderen. Het is 3 februari 1955, er waait een gure wind. De deurwaarder en de meegekomen politieman zijn zojuist vertrokken. Nieuwe sloten op de deur van 'hun' boerderij verhinderen de weg terug, naar binnen. Ze moeten weg, maar weten niet waarheen.

Cornelia draagt haar drie weken oude dochter op haar arm, ze zoekt de blik van haar man die zwijgend naast haar staat en in het niets kijkt. De laatste nachten heeft ze niet kunnen slapen, ze zakt bijna door haar benen en kan nauwelijks bevatten wat hier plaatsvindt. Haar huisbaas, de gemeente, de kerk, alles en iedereen waar ze nog enige hoop op had gevestigd, laat dit gebeuren.

Een geschiedenis die krassen snijdt in de ziel van Cornelia en haar man Gerard. Cornelia is nu vijffennegentig en nog helder van geest, echtgenoot Gerard is in 1996 overleden. Door de jaren heen heeft Cornelia herhaaldelijk verteld over de huisuitzetting.

Uit deze verhalen blijkt dat de gedwongen ontruiming nog maar het begin is van een zware periode in het leven van Cornelia en Gerard. Het zijn emotionele fragmenten die zij naar voren haalt. Cornelia wordt zwakker, ze beseft dat ze niet lang meer zal leven.

De huisuitzetting en de daarop volgende tegenslag heeft niet alleen op Cornelia en Gerard een onuitwisbare indruk gemaakt, ook de direct bij de ontruiming betrokken kinderen en de nadien geboren kinderen, waaronder de schrijver van dit boek, ervaren de nasleep. Er leeft een verlangen bij de kinderen om te weten wat er feitelijk gebeurd is, hoe de gezagsverhoudingen in die tijd waren, hoe de context van de kwestie was én welke impact de gebeurtenis heeft gehad op het latere leven van de negen kinderen in het gezin.

Het is een verhaal dat niet met Cornelia het graf in mag.

Onheilstijding in Eemnes

Het is een warme dag laat in augustus van het jaar 1939 als Cornelia in de moestuin van haar baas Barend Hulst aardbeien plukt. Terwijl ze een aardbei in haar mond steekt ziet ze uit haar ooghoek Fannie, het keeshondje van haar vader, kwispelend op haar af komen. Ze kijkt op en ziet de imposante gestalte van vader Lammert naderen. Dat is vreemd, denkt ze, hij is hier nooit eerder geweest in de zeven jaar dat ik hier werk. Ze steekt blij verrast haar hand op. Haar vader groet niet terug, heeft niet zijn gebruikelijke snaakse glimlach en steekt gelijk van wal als hij tegenover haar staat:

‘Cornelia, ik heb slecht nieuws voor je... Arie is verdronken.’

‘Welke Arie?’ vraagt ze.

‘Arie Renkers,’ zegt Lammert. ‘Hij is bij het zwemmen in de IJssel verdwenen. Zijn vrienden hoorden hem roepen dat hij kramp had, en daarna was hij weg. Ze zijn hem nog aan het zoeken.’

Cornelia slaat haar handen voor haar mond en buigt haar benen alsof ze door haar knieën zakt. Vader Lammert houdt haar stevig vast als ze schokt van het huilen.

Arie is haar eerste liefde. Een lange jongen met donker haar, uit het verderop gelegen dorp Hoogland. Ze heeft hem twee jaar eerder ontmoet toen ze negentien jaar oud was. Hij was bij de landmacht gelegerd in Voorst en ging vanwege het warme weer met zijn maten zwemmen in de IJssel. Cornelia weet niet eens of hij kon zwemmen. Pas na drie dagen vindt

de marechaussee het lichaam, nauwelijks herkenbaar.

In haar jeugd heeft ze eerder pijn gevoeld, toen haar pasgeboren broertje Wimpie overleed. En later toen haar zusje Truusje na twee dagen stierf door uitdroging. Ze ziet nog haar vader bij het kistje van Wimpie staan waar hij lelietjes-van-dalen in een cirkel omheen heeft gelegd. Het verdriet van nu voelt anders, scherper.

Cornelia was veertien jaar toen ze in 1932, als oudste kind in het katholieke gezin van negen kinderen, het ouderlijk huis verliet. Haar vader Lammert was veehandelaar met wat kleinvee op hun bescheiden boerderij aan de Meentweg in Eemnes. Dina, de moeder van Cornelia, was thuis om voor de kinderen en het huishouden te zorgen. Eigenlijk wilde Cornelia naar de middelbare school om verpleegster te worden. Niet dat ze het leven op de boerderij vervelend vond, maar ze wilde voor mensen zorgen. Verpleegster leek haar een beroep waarin je veel eer van je werk hebt. Het bleek geen haalbare kaart, er werden weinig woorden aan vuilgemaakt maar het kwam erop neer dat haar ouders de studie niet konden bekostigen.

Cornelia ging er niet tegenin, het kwam niet in haar op om te protesteren. Net als veel van haar vriendinnen ging ze in de kost werken bij een familie in het dorp. Daar hielp ze in het huishouden en bij het werk op de veehouderij. Ze vond het jammer dat ze het gezin moest verlaten maar begreep dat het vertrek van een kind een mond minder te voeden betekende. Daarnaast was het een financiële ondersteuning van haar vader en moeder. De honderdvijftig gulden die ze jaarlijks verdiende droeg ze thuis af. Ze voelt weer hoe trots ze was, die eerste keer dat ze thuiskwam met haar loon en het gezicht van haar vader zag die glunderend zei dat hij daarmee de pacht van zijn boerderij kon betalen.

Het is fijn om een eigen kamer te hebben bij haar werkgever, thuis sliep ze op zolder met haar zusjes aan de meisjeskant, aan de andere kant van de open ruimte sliepen de jongens. Via

de stal, omringd door de dampende koeien, kon je over een ladder naar boven. Op zolder was het eigenlijk nooit stil. Je hoorde de snuivende koeien beneden en het gelach en gehoest van broertjes en zusjes. De vertrouwde geuren van koeienmest en losgeschud hooi hielpen haar in slaap.

Ze heeft nooit zo gemerkt dat ze het thuis niet breed hadden. Er was altijd eten, misschien wat eenzijdig, maar genoeg. Dat veel mensen roomboter op hun brood smeren in plaats van reuzel, daar komt ze veel later achter. Haar vader zorgde zelfs regelmatig voor vlees, in ruil voor de diensten die hij verrichtte bij de inkoop van vee voor de slagers.

Vader Lammert heeft namelijk een gave. Hij kan met een paar kilo marge het gewicht van een koe, paard of varken schatten, hij zit er nooit ver naast. Het dier goed bekijken, hier even voelen daar even drukken en hij weet het. Een kwaliteit die waardevol is voor de slagers, zo betalen ze nooit te veel voor te weinig kilo's. Hij is er befaamd om in het dorp.

Ook op de boerderij van haar werkgever Barend Hulst moet Cornelia vroeg opstaan. Ze zal het niet snel hardop zeggen, maar eigenlijk vindt ze het een verademing dat ze niet meer elke ochtend naar de kerk hoeft. Zomer of winter, iedere morgen moest ze om zes uur opstaan, op klompen drie kilometer lopen naar de kerk. En dat zonder ontbijt, want de heilige communie mocht je alleen ontvangen op een nuchtere maag. Dan een korte kerkdienst onder de strenge leiding van zuster Valentine die met haar sleutelbos op de houten bank tikt als de kinderen van houding moeten veranderen, van zitten naar knielen, van knielen naar staan en van staan weer naar zitten. Ook als ze naar voren moesten om bij de heilige communie de hostie op hun tong te laten leggen door de pastoor, gaf zuster Valentine een klopsignaal op de bank. Na de kerkdienst gingen ze direct door naar school. Het enige wat ze mist is het gebabbel onderweg met haar broertjes, zusjes en buurtkinderen en de spelletjes die ze dan deden, zoals het trappen naar de schaduwen van de maan.

Cornelia is tevreden met haar leven op de veehouderij van

Barend Hulst in de zeven jaar dat ze er nu werkt. Het is hard werken maar ze houdt tijd over om regelmatig thuis langs te gaan of met haar beste vriendin Geertje af te spreken voor de jaarlijkse kermis in Laren. Deze kermis is de plek waar ze haar eerste grote liefde Arie Renkers ontmoette. Arie was de oudere broer van Geertje. Terwijl ze naar de stampende paarden bij het ringsteken keken kwam hij naast haar staan. Ze was overrompeld door zijn vrolijke aanwezigheid, zijn vrije omgangsvormen.

‘En wie ben jij dan?’ had hij lachend gevraagd. Nadat Cornelia haar naam gezegd had en vertelde waar ze vandaan kwam, had hij haar rustig bekeken, van schoenen tot kruin, en gegrinnikt. Cornelia voelde een blijheid die nieuw voor haar was. De paarden briesten.

Cornelia en Arie zagen elkaar vanaf die eerste ontmoeting steeds vaker, ook wel zonder dat haar vriendin Geertje erbij was. Cornelia weet niet precies wanneer er sprake was van verkering maar langzamerhand leek het erop. Ze kochten samen al spullen voor later. Wat moet ze daar nu mee, nu hij weg is?

Nu Arie dood is, ziet alles er anders uit. De kleuren lijken verdwenen alsof ze door een bril met grijs getinte glazen kijkt. De houding van haar baas Barend Hulst kan ze ineens niet meer verdragen. Zijn grappen en dubbelzinnige opmerkingen deerden haar eerder nooit, ze voelde zich blij en sterk, het was allemaal onbeduidend. Nu kan ze er niet meer tegen. Barend en zijn vrouw verwachten dat ze de draad weer oppakt alsof er niets gebeurd is. De enige met wie ze haar verdriet kan delen is haar vriendin Geertje, zij begrijpt haar deplorabele mentale staat. Ze zijn veel samen en huilen dan.

Al vroeg is Cornelia sterk overtuigd van één ding: ik moet door, een daad stellen en opnieuw beginnen. Ze vertrekt van de ene op de andere dag, de familie Hulst in verbazing achterlatend.

Cornelia op schoot bij haar moeder Dina, Eemnes 1919

Cornelia 1939

De Schuilhoeve

Breekbaar zit mijn moeder Cornelia in haar stoel met haar rug naar het raam gekeerd zodat ze licht heeft in haar kijkrichting. Als bezoeker kijk je tegen het felle licht in en zijn de vele lijnen in haar gezicht lastig te onderscheiden. De beperkingen in het zien zijn daarmee wederzijds. Een progressieve oogziekte maakt dat moeder weinig ziet. Lezen en schrijven is alleen mogelijk met behulp van een elektronische loep, waar ze haar weinige lees- en schrijfwerk onder legt zodat ze de letters kan vergroten naar formaat chocoladeletter.

Heel soms doet ze haar best om iets te bekijken zonder loep. Dan houdt ze een ansichtkaart of foto op vijf centimeter afstand van haar gezicht, knijpt één oog dicht en probeert met het andere oog iets te onderscheiden, wat meestal niet lukt. Ze moppert nagenoeg niet meer over haar beperking. Er is een periode geweest dat ze regelmatig haar ongenoegen liet blijken dat ze geen kruiswoordraadsels kan maken of haar post niet kan lezen.

Ondanks haar belabberde zicht herkent ze feilloos wie van haar kinderen het huis binnenstapt. De combinatie van het stemgeluid, de motoriek en contouren van de bezoeker vertellen haar met wie ze van doen heeft.

Ze is erg tevreden met haar ruime en lichte aanleunwoning in wooncomplex De Schuilhoeve te Badhoevedorp en met de zorg die ze hier kan verkrijgen. Hier spreek ik haar, ze komt zelf niet meer op bezoek. Ze praat graag over vroeger. De jaren

rond de Tweede Wereldoorlog lijken voor haar dichterbij dan de afgelopen jaren. Het verlies van haar eerste geliefde en verloofde Arie in 1939, komt regelmatig ter sprake. Het is een van de dieptepunten in haar leven, het raakt haar nog steeds. Ze kan haar herinneringen opvallend scherp beschrijven en ze uit onbeschoemd haar emoties.

Haar witte rollator met rode strepen staat altijd onder handbereik. Het hulpmiddel is haar ondersteuning bij het lopen en staan, haar tafeltje bij het eten en het doet dienst als rijdend dienblad.

Ik vraag haar hoe ze haar man, mijn vader Gerard, heeft ontmoet.